

Tale ved Sjømannsminnesmerket 17.mai 2025

Kjære alle sammen,
GRATULERER MED DAGEN!

Dette sjømannsminnesmerket, utført av billedhugger Gustav Lærum, ble avduket 17. mai 1920. Borgertoget som den gang gikk forbi her, stoppet opp og Sandefjords Sangforening sang **“Den norske sjømann er et gjennombarket folkeferd”** under dirigenten Heradstveits ledelse. På samme måte som Sangforeningen synger den her i dag.

En annen sang Sangforeningen synger hver 17.mai er: **“Ved kirkens bue”**, komponert av Sangforeningens medlemmer Ole Helmer Andersen, med tekst av Anton Gokstad. To kjente personligheter i byen. Sangen ble første gang framført inne i kirken i 1941, men brukt ved minnesmerket første gang ved frigjøringsens første 17. mai feiring i 1945. **«Ved kirkens bue»** er sunget hver 17. mai siden, kun stoppet av covidpedemien 2020 og 2021 altså i 80 år.

I teksten kommer linjene:

**“..... han sto på sin post så tro ved ratt,
..... var trygg om det knaket i mast.”**

Tradisjonen fortsetter. Hvert år minnes vi og hedrer fortsatt de modige sjømennene fra Sandefjord, og den gang Sandar, som ofret sine liv under første og andre verdenskrig.

Disse mennene, våre fedre, brødre og sønner, seilte ut fra vår lille by med håp og mot. Inn i en fremtid der ingen hadde noen anelse om hva som ventet dem. Brått ble de deltagere i krigen og måtte møte farer og angst vi knapt kan forestille oss.

Under første verdenskrig var Norge nøytralt, men våre handelsskip ble likevel mål for tyske ubåter og miner. Våren 1917 var spesielt grusomt! Den Keiserlige marine intensiverte da ubåtkrigen, og kulltransportene begynte å gå i konvoi, og mange av de nøytrale skipene i denne farten var norske. Totalt ble 889 norske skip senket og 2123 sjøfolk mistet livet i løpet av denne krigen.

Den betydelige handelsflåten som Sandefjord hadde, ble hardt rammet. Mange lokale fartøyer ble senket, og våre sjømenn kjempet tappert for å holde forsyningslinjene til verden åpne.

Andre verdenskrig brakte med seg enda større prøvelser. Våre sjømenn seilte i konvoier under konstant trussel fra fiendtlige ubåter og fly. Livet om bord var preget av frykt og usikkerhet, men de fortsatte å utføre sine plikter med et enestående mot. Totalt seilte 24.000 norske sjøfolk i handelsflåten ved krigsutbruddet 9. april 1940. Av disse var det ca. 4000 unge mennesker mellom 14 og 18 år, mange av dem knapt nok konfirmert. I våre dager ville de være skoleelever og ungdom.

Vi kan bare ikke forestille oss de opplevelser og tanker de må ha slitt med i disse 80 år siden friheten i 1945. I dag har vi satt ord på slike ting, en diagnose som kalles PTSD. (posttraumatisk stress). Om det er til noe hjelp.

Vi som står her i dag med en god del år innabords, har vel egne erfaringer med krigsseilerne, enten i familie, eller som skipsmates ombord i handelsflåtens skip i etterkrigstiden.

Jeg selv giftet meg inn i en familie hvor Far hadde erfart hva det ville si å være telegrafist og signalmann med oppgave å være ubåtlytter i The Royal Navy. Det var år med eskortetjeneste i Murmansk-konvoiene ut fra Island og Skottland. Hans kone, Mor, kom til Norge som warbride fra Porthsmouth i 1945. Hun var utlært som granatdreier av den engelske industris krigsproduksjon. Det ga mange utfordringer og perspektiver på livet som helhet i etterfølgende mange år.

Vi står her i dag, takknemlige for deres, og alle de falnes innsats, for offer, mot og tapperhet under første og andre verdenskrig. Deres dedikasjon har sikret vår frihet og velstand. La oss aldri glemme deres historier og la oss ære deres minne ved å leve våre liv med samme mot og integritet.

Jeg legger ned denne krans ved minnesmerket i dag med ærefrykt ... og et håp og ønske om at norske menn og kvinner kan i fremtiden **“.... stå på sin post så tro ved ratt og være trygg om det så skal knake i mast”**

- i denne urolige verdenssituasjon vi for tiden befinner oss i.

Takk til dere alle, og takk for oppmerksomheten.

... og igjen GRATULERER MED DAGEN.

Jon Berggreen

(Red.: 2.bass og tidligere formann i Sandefjords Sangforening)